

Наукoвi перспективи
Видавничa група

Ho, Ho
Ho! **Happy
New Year!**

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

***Svazek XXXIX mezinárodní
kolektivní monografie***

**Česká republika
2024**

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“ (Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2024

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences (Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

39- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2024

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

<https://doi.org/10.52058/39-2024>

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 86/2024 ze dne 8. leden 2024)

*Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači
Google Scholar*

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republika)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbájeje)
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen
Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XXXIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie /
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický
Institut s.r.o., 2024. str. 608

Svazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a
rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy;
provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní
rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2024
© autoři článků, 2024

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1.

VEŘEJNÁ SPRÁVA.....11

§1.1 ПІДСУМКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У 2023 РОЦІ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Жукова І.В., Видавнича група «Наукові перспективи»).....11

§1.2 КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (Андрющенко К.А., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Шалько М.Н., Класичний приватний університет).....24

§1.3 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОЮ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ (Кризина Н.П., Навчально-Науковий медичний інститут Київського міжнародного університету, Суханова Я.А., Навчально-Науковий медичний інститут Київського міжнародного університету, Кризина О.В., Навчально-Науковий медичний інститут Київського міжнародного університету).....34

§1.4 УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВ'ЯЗАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (Курносенко Л.В., Національний університет «Одеська політехніка»).....43

ODDÍL 2.

PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE.....58

§2.1 METHODOLOGY OF ESTIMATION OF TECHNICAL AND PHYSICAL PREPARATION OF SPORTSMEN WITH THE USE OF MODERN INFORMATIVELY-COMPUTER TECHNOLOGIES (Koryahin V., Lviv Polytechnic National University).....58

- §2.2 SPECIFICITY AND CONTENT OF PERSONALITY MOTIVATION FOR PHYSICAL EDUCATION (Protsenko A., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Kotova O., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Tsybulska V., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Oliinyk I., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Sukhanova H., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Kyriienko O., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Nepsha O., Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University).....81**
- §2.3 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ (Вербовенко О.П., Збройні Сили України, Романенко Є.О., Збройні Сили України, Кириленко В. А., Збройні Сили України).....97**
- §2.4 НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – НЕВІДЄМНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (Малишев В.В., Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний Європейський Університет», Коваленко В.В., Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний Європейський Університет», Габ А.І., Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний Європейський Університет», Гайова Л.В., Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний Європейський Університет», Михайлюк М.М., Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний Європейський Університет»).....110**
- §2.5 ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ (Опушко Н.Р., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Кириченко Д.О., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського).....125**
- §2.6 ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (Севастьянова М.С., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського).....140**

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Spazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

ODDÍL 3.

EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU.....151

§3.1 THE INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS OF ORGANIZATION THEORY AND ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT (Marynovych V., "KROK" University).....151

§3.2 СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗВО, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (Поліщук Н.М., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).....163

§3.3 ДІДЖИТАЛІЗАЦЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМ (Фединець Н.І., Львівський торговельно-економічний університет).....176

ODDÍL 4.

NÁRODNÍ BEZPEČNOST.....193

§4.1 ДИСКУРС В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЩОДС ПРОТИДІ РОСІЙСЬКІЙ ПОВНОМАСШТАБНІЙ АГРЕСІ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Гурковський В.І., Збройні Сили України).....193

ODDÍL 5.

PRÁVNÍ VĚDY.....204

§5.1 ДИНАМІКА ЗОВНІШНІХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ІНТЕГРАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ (Матвійчук М.А., Національний університет «Острозька академія», Маринчук А.А., Національний університет «Острозька академія»).....204

§5.2 ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ НА ВЛАСНІСТЬ ТА ПРАВА ВЛАСНИКІВ: ЗАХИСТ ПРАВОВИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН НА ОКУПОВАНИХ ТА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ (Резворович К.Р., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ).....220

**ODDÍL 6.
HISTORICKÉ VĚDY.....234**

§6.1 ПОСАДА ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРА ЯК ВЛАДНА ІНСТИТУЦІЯ В ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XIX СТ. (Ткачук А.П., Волинський національний університет імені Лесі Українки).....234

**ODDÍL 7.
LÉKAŘSKÉ VĚDY.....246**

§7.1 SCIENTIFIC APPROACHES TO THE IMPLEMENTATION OF A COMPLEX HYGIENIC ASSESSMENT OF PSYCHOPHYSIOLOGICAL ADAPTATION OF MODERN PUPILS AND STUDENTS (Serheta I.V., National Pirogov Memorial Medical University).....246

§7.2 ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ (Полька Н.С., Національна академія медичних наук України, Гаркавий С.І., Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця, Хоменко І.М., НУОЗ України імені П. Л. Шупика, Івахно О.П., НУОЗ України імені П. Л. Шупика, Белов О.О., Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова).....257

§7.3 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДТЕЙ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ В ГІРСЬКІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ЗОНІ, СТОМАТОЛОГІЧНОЮ МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (Слабкий Г.О., Ужгородський національний університет, Пішковці А.-М. М., Ужгородський національний університет, Пішковці В.М., Ужгородський національний університет, Валовін Н.І., «Клініка сучасної стоматології BIMaDent).....278

**ODDÍL 8.
MEZINÁRODNÍ EKONOMIE.....293**

§8.1 ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОСНОВНИХ ГАЛУЗЕЙ МАШИНОБУДУВАННЯ (Можайкіна Н.В., Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Островський І.А., Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова).....293

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Swazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

ODDÍL 9. PSYCHOLOGICKÉ VĚDY.....325

§9.1 ФІЗИЧНИЙ АКТ, ЯК СПОСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ
БАЖАННЯ БУТИ (Білозор А.Ю., Міжнародна Асоціація
Психосоматики та тілесної Терапії).....325

§9.2 ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАДІЙНОСТІ ОСОБИ-
СТОСТІ ТА ЇЇ РОЗВИТОК У ПІДПРИЄМЦІВ (Лантух І.В.,
Харківський інститут Приватного акціонерного товариства
„Вищий навчальний заклад „Міжрегіональна Академія
управління персоналом”, Гульбс О.А., Уманський державний
педагогічний університет ім. Павла Тичини, Діхтяренко С.Ю.,
Уманський державний педагогічний університет ім. П.Г. Тичини,
Тишакова Л.Т., ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»).....355

§9.3 МЕТОДОЛОГІЧНЕ І ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУ-
ВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ОСОБИСТОСТІ (Савчин М.В., Дрогобицький державний
педагогічний університету імені Івана Франка).....416

ODDÍL 10. ZEMĚPIS.....431

§10.1 ФАКТОРИ ҐРУНТОУТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСТІ (Гришко С.В., Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
Левада О.М., Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, Прохорова Л.А.,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького, Непша О.В., старший викладач
кафедри географії та туризму, Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
Зав'ялова Т.В., Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького).....431

ODDÍL 11. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE.....441

§11.1 NFT AS A NEW METHOD OF DATA MANAGEMENT
(Krestyanpol L., Lesya Ukrainka Volyn National University).....441

ODDÍL 12. KULTURA A UMĚNÍ.....458

§12.1 МИСТЕЦТВО ВИМПРЮВАННЯ У ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ: *ЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ (Хримова-Баранова О.Л., Черкаський державний технологічний університет)*458

ODDÍL 13. POLITOLOGIE.....488

§13.1 ГЕНДЕРНА ПОЛІТИЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ (Клячин А.К., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Марфобудінова Л.І., ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»).....488

§13.2 ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ (Лясота А.С., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара).....511

§13.3 ІМДЖЕВА ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ: АНТИКРИЗОВІ ВИМІРИ БАЛКАНСЬКИХ КРАЇН (Ставченко С.В., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Худик Г.О., Міжнародний благодійний «ФОНД ЗАХИСТ МАЙБУТНЬОГО»).....544

§13.4 ПУБЛІЧНІ ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ (Третяк О.А., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Мироненко Т.О., Міжнародний благодійний «ФОНД ЗАХИСТ МАЙБУТНЬОГО»).....573

ODDÍL 14. TECHNICKÉ VĚDY.....597

§14.1 РОЗРАХУНОК БІЧНОГО ТИСКУ ҐРУНТУ НА ГІДРОТЕХНІЧНУ СПОРУДУ ТА ЙОГО СТІЙКОСТІ НА КАМ'ЯНОМУ ПОСТЕЛІ (Карпюк І.А., Одеська державна академія будівництва та архітектури).....597

ODDÍL 10. ZEMĚPIS

§10.1 ФАКТОРИ ГРУНТОУТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ (Гришко С.В., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Левада О.М., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Прохорова Л.А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Непша О.В., старший викладач кафедри географії та туризму, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Зав'ялова Т.В., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького)

Вступ. Вивчення факторів ґрунтоутворення як компонентів природного середовища – є наріжним каменем ґрунтознавства як науки. Вивчення ґрунту у відриві від вивчення чинників ґрунтоутворення може призвести до неправильних висновків. За В.В. Докучаєвим, ґрунт діє під впливом комплексу ґрунтотворних факторів: усі компоненти є змінними, і ґрунт однаковою мірою є результатом їхньої спільної дії в певний момент часу. П'ять ґрунтотворних чинників, виділених в свій час В. В. Докучаєвим – ґрунто-творні породи, рослинні і тваринні організми, клімат, рельєф і час – пізніше були доповнені підземними водами, вулканічним попелом і діяльністю людини. Принцип еквівалентності чинників ґрунтоутворення Докучаєва включає в себе принцип незамінності, який підтверджує, що всі фактори не тільки рівнозначні, але й незамінні в ґрунтоутворенні. Відсутність будь-якого з чинників ґрунтоутворення унеможливило розвиток ґрунту [1,12].

Виклад основного матеріалу. Коротко наведемо особливості окремих факторів ґрунтоутворення в Запорізькій області.

Ґрунтотворні породи – це субстрат, на якому відбувається ґрунтоутворення. Ґрунтотворні породи є мінеральною основою ґрунту. Порода успадковує гранулометричний, мінералогічний і хімічний склад та фізичні властивості, які можуть зазнавати значних змін у процесі ґрунтоутворення. Властивості ґрунтотворних порід впливають на видовий і хімічний склад та біологічну продуктивність рослин, швидкість розкладання органічних залишків і якість гумусу, що утворюється. Між ґрунтом і материнською породою відбувається обмін тепловою енергією, газами, водяною парою та розчинами. Все це впливає на типи і напрямок ґрунтоутворення [1].

У Запорізькій області на плато річкових басейнів та їх схилах, на схилах балок ґрунтотворною породою є лес. Лише подекуди, на схилах глибоких ярів і річкових долин, залягають піски, продукти переробки гранітів, а в заплавах річок і на дні ярів – алювіальні та делювіальні відклади.

Лес – однорідна, дрібнозерниста, блідо-коричнева карбонатна порода з достатнім вмістом К і Р. Характеризується високою пористістю, відсутністю шкідливих для рослин водорозчинних солей до глибини 6-7 м, однорідною, глинистою і важкою текстурою. Все це є однією з причин формування високопродуктивних, багатих на кальцій чорноземних ґрунтів зі сприятливими водно-фізичними властивостями. Делювіальні відклади (по днищах річок і частково в річкових долинах) утворилися в результаті перевідкладення і відкладення погано відсортованих ґрунтових частинок і ґрунтотворних порід, змитих і перенесених делювіальними водами. Ці відклади мають неоднорідний механічний склад (переважно глинистий і суглинистий), часто певною мірою гумусні. Розташовані на ділянках з близьким заляганням ґрунтових вод, вони піддані процесу оглеєння і часто засолені. Лучно-чорноземні ґрунти сформувалися на делювіальних відкладах [10].

Алювіальні відклади – це гірські породи, утворені водами річок Дніпро, Конка та Молочна в минулі геологічні періоди. Вони мають характерне горизонтальне розташування та різний механічний склад окремих шарів і є переважно піщаними відкладами. Сучасні алювіальні відклади поширені в заплавах річок області. Їхні властивості подібні до властивостей делювіальних відкладів, але, на відміну від останніх, вони мають однорідний механічний склад профілю, оскільки седиментація заплавної частинки відбувалася у стоячій воді [2].

Червонувато-бурі глини мають більш однорідну глинисту текстуру і слабкопроникні. Ґрунти на червоно-бурих глинах характеризуються рисами засоленних ґрунтів, важким механічним складом і низькою родючістю.

Сучасні поклади морських пісків поширені на Обитічній, Федотовій, Бірючий Острів, Бердянській та Степанівській косах [4].

Таким чином, на території Запорізької області на лесових, алювіальних і делювіальних відкладах та червоно-бурих глинах сформувалися такі основні типи ґрунтів: чорноземи, каштанові, солодові, солонцюваті, солончаки, дернові, лучні та болотні [10].

Незважаючи на велике значення педогенних порід, біологічна активність відіграє головну роль у ґрунтоутворенні. Без життя не було б ґрунту. Ґрунтоутворення на Землі почалося лише після появи життя. Будь-яка гірська порода, навіть глибоко розкладена і вивітрена, ще не є ґрунтом. Тільки тривала взаємодія материнських порід з рослинними і тваринними організмами в певних кліматичних умовах створює специфічні якості, які відрізняють ґрунт від гірських порід [1,2].

Рослини протягом свого життя синтезують органічну речовину і певним чином розподіляють її в ґрунті у вигляді кореневої маси, а після відмирання верхнього шару ґрунту – у вигляді рослинного осаду. Після мінералізації складові

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Связек XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

підстилки потрапляють у ґрунт, сприяючи накопиченню гумусу і надаючи верхньому шару характерного темного кольору. Крім того, рослини накопичують певні хімічні елементи, які містяться в корінних породах у невеликих кількостях, але є важливими для нормального життя рослин. Після відмирання рослин і розкладання їхніх решток ці хімічні елементи залишаються в ґрунті, поступово збагачуючи його. Для ґрунту рослини є основним джерелом первинної органічної речовини [1,2].

Для Запорізької області, яка знаходиться в степовій зоні, характерна вирубка лісів. Природних лісів майже не залишилося, їх дуже мало – переважно невеликі ділянки байрачних лісів, ліси в долинах річок та штучні лісові насадження. Загалом в області налічується 105 328 га лісу, але цей ресурс можна охарактеризувати як «непродуктивний». З точки зору екологічного значення, всі ліси можна віднести до «групи А», що означає, що вони виконують переважно природоохоронну функцію. Штучні лісові насадження складаються з акації білої, ясена звичайного та американського, берези звичайної та дрібнолистої, клена, глоду та маслини. Підлісок включає акацію жовту, смородину жовту, смородину дику, смородину жовту, аморфну, вишню, черешню, черешню, обліпиху та подекуди чорну смородину [7].

Домінуючу роль у рослинності регіону відіграють трави. У минулому територія області була великим цілинним степом з буйною трав'янистою рослинністю. Сьогодні запорізькі степи майже повністю зруйновані. Невеликі ділянки цілини збереглися в заплавах і на схилах річкових долин і ярів, в місцях, які не придатні для обробітки і використовуються як пасовища.

Справжній степовий ареал поділяється на дві підзони: лучно-типчакowo-ковиливий степ та типчакowo-ковиливий степ. На території області межа між цими підзонами простягається

від Запоріжжя до Оріхова і далі вздовж верхньої течії річки Молочної, оминаючи плато Приазовської височини на заході і півдні, до села Азовське на узбережжі Азовського моря [11].

Північно-східна частина області розташована в підзоні різнотравно-типчаково-ковилових лісів. Рослинний покрив характеризується зімкнутістю луків, різноманітністю видів бобових і різнотрав'я, наявністю злаків на луках перелогів і кореневищних злаків та майже повною відсутністю ефемерид. У місцях, де збереглася первісна рослинність, можна зустріти ковилу волосисту і ковилу волосисту, кострицю, тонконіг, жабрій безстебловий, пирій повзучий і сірий та інші злаки. Бобові включають альпійську та гірську конюшину, вику серповидну та люцерну хмелеподібну. З трав – горіх земляний, горицвіт весняний, півонія тонколиста, молочай, шавлія, астрагал неяскраво-квітковий, подорожник, волошка [7,11].

Північно-західна частина області розташована в підзоні типчаково-ковилового степу. Тут трав'янисті угруповання розріджені, зі значною кількістю ефемерних рослин. Видове різноманіття низьке, оскільки степ майже випалений. У трав'яному покриві переважають дернинні злаки – костриця, костриця і волосиста, тонконіг лучний, пирій гребінчастий і костриця пряма. З трав'янистих рослин поширені кермес, папороті, гіпатія, ромашка, а з ефемерних - тюльпани, ряска, гусяча лапка та ін. [11].

Південно-західний кінець області – так званий Молочно-Утлюцький півострів, який має рослинність, типову для типчаково-ковилового та типчаково-ковилового степу низинної степової зони (дернинні злаки – типчак, пирій невидимий; мохи та лишайники) [11].

Основним фактором ґрунтоутворення є клімат. З кліматичними умовами пов'язане надходження енергії (тепла) і, значною мірою, води в ґрунт [1,12].

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Связек XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

Залежно від кліматичних умов у Запорізькій області виділяють три агрокліматичні райони: північний, центральний та південний [6,11].

I. Північний кліматичний район (з підзонами (а) і (б)) характеризується як дуже жаркий і помірно посушливий.

Підзона (Ia) включає Запорізьку область. Тут сума температур вище 10°C за період з кінця квітня по жовтень досягає 3000-3100°C. Кількість опадів за цей же період становить 232-250 мм, а тривалість безморозного періоду – 160-175 днів на рік. У цьому субрегіоні весняні атмосферні заморозки закінчуються в середньому в другій половині квітня, але іноді можуть спостерігатися і в другій декаді травня. Осінні атмосферні заморозки наступають в середньому в другій декаді жовтня. Найбільш ранні можливі в кінці вересня. Суховії слабкої та середньої інтенсивності спостерігаються щорічно [11, с.84].

Підрайон (Ib) включає північну частину Полігівського району, розташовану на плато Приазовської височини. Тут температури вище 10°C досягають 3000-3050°C. Опадів за цей же період випадає 232-250 мм і 443-459 мм на рік. Гідротермічний коефіцієнт становить 0,9, а середня тривалість безморозного періоду - 160-165 днів. Весняні заморозки закінчуються в третій декаді квітня, а іноді можуть спостерігатися в другій декаді травня. Осінні заморозки настають у першій декаді жовтня. Найбільш ранні заморозки можливі в середині вересня. Суховії низької та середньої інтенсивності спостерігаються щорічно [11, с.85].

II. Центральний кліматичний район займає центральну частину області. До нього входять такі адміністративні райони: - Північний район: Василівський район, південно-західна частина Полігівського району, північна частина Мелітопольського району та північно-західна частина Бердянського району. Цей кліматичний регіон характеризується як дуже спекотний і посушливий.

Температури вище 10°C досягають 3200-3300°C, а кількість опадів за той самий період становить 200-235 мм і 400-445 мм на рік. Гідротермічний коефіцієнт становить 0,7-0,8. Середня тривалість безморозного періоду становить 150-190 днів. Весняні заморозки в повітрі закінчуються в другій половині квітня. Найпізніші з них спостерігалися в кінці травня. Осінні заморозки настають у другій декаді жовтня, а найраніші зафіксовані у третій декаді вересня. У районі часто спостерігаються суховії [11, с.86].

III. Південний кліматичний район характеризується як дуже жаркий і дуже посушливий. Він включає південні частини Мелітопольського та Бердянського адміністративних районів.

Температури вище 10°C коливаються в межах 3400-3500°C, опадів за цей же період випадає 193-203 мм, а протягом року – 372-399 мм. Тривалість безморозного періоду становить 195-210 днів. Весняні заморозки закінчуються в другій декаді квітня, осінні починаються в кінці другої декади жовтня, а на узбережжі – в середині листопада. Суховії є найбільш поширеними в цій місцевості [11, с.86].

Роль клімату в ґрунтоутворенні проявляється у впливі на ґрунт атмосферних опадів, атмосферних газів (O₂, N₂, CO₂), парів H₂O тощо, а також сонячної енергії. Клімат має прямий і непрямий вплив на процес ґрунтоутворення. Прямий вплив виражається у безпосередньому впливі кліматичних елементів – зволоження ґрунту опадами та його розмокання, нагрівання та охолодження [8,9].

Ґрунтові води також мають певний вплив на ґрунтоутворення. Вода є середовищем, в якому відбувається багато хімічних і біологічних процесів у ґрунті.

У Запорізькій області гідрогеологічні умови сприятливі – переважна глибина залягання ґрунтових вод на зрошуваних землях становить понад 5 метрів, а площі з градаціями розподіляються таким чином: до 2 метрів – немає; від 2 до 3 метрів –

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Spazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

2,5 тис. га (1,0% від загальної площі зрошуваних земель); від 3 до 5 метрів – 30,3 тис. га (12,6%); понад 5 метрів – 208,6 тис. га (86,4%) [3].

Такий фактор, як рельєф земної поверхні, має велике значення. Вплив рельєфу в основному позначається на перерозподілі тепла і вологи, що надходять до земної поверхні.

Територія Запорізької області має загалом рівнинну поверхню, але є високі та низькі ділянки, які відрізняються за формою, походженням та віком.

Найвищою місцевістю в середньо-східній частині області є Приазовська височина. Вона простягається на схід до Донецької області, де переходить у Донецький кряж. На півдні, між Приазовською височиною та Азовським морем, лежить західна частина Приазовської приморської рівнини, яка на захід від річки Молочна переходить у Причорноморську рівнину. Остання з'єднується в північно-східному напрямку із Запорізькою внутрішньою рівниною, яка межує з південно-східною периферією Придніпровського плато. Таким чином, територія Запоріжжя складається з двох різних геоморфологічних частин: периферії Приазовського і Придніпровського плато, яка геоструктурно відповідає південно-східній частині Українського кристалічного масиву, і периферії Приазовської та Причорноморської приморських рівнин, що лежать в басейні Чорного моря. Ці дві геоморфологічні одиниці з'єднані третьою – Запорізькою внутрішньою рівниною [5,11].

Вплив людської діяльності на ґрунти, а точніше діяльності людського суспільства, суттєво відрізняється від інших факторів. Антропогенний фактор і його вплив проявляється як через зміну самих ґрунтоутворних факторів (тобто зміну ґрунтоутворного середовища), так і через безпосередній вплив на ґрунт, його властивості та якості.

Зміни чинників ґрунтоутворення внаслідок антропогенного впливу проявляються в різних формах

- трансформація материнських порід (осадові породи в результаті осушення, видобутку торфу тощо)
- через зміну форми рельєфу (утворення хвостосховищ, кар'єрів, дамб, планування землекористування тощо)
- через зміну кліматичних параметрів на макро-, мезо- та мікрорівнях (глобальне потепління та ефект потепління в межах мегаполісів, зміна мікроклімату внаслідок зрошення тощо)
- через зміну характеру біоти (через сільське господарство, лісорозведення тощо) [1].

Висновки. Аналізуючи роль окремих ґрунтотворних факторів, стає зрозумілим, що ґрунтотворні породи, клімат (сонячна радіація, опади), живі організми (головним чином ґрунтови) та рослинний покрив є безпосередніми постачальниками речовини та енергії. Рельєф виконує роль трансформатора, перерозподіляючи компоненти у вигляді активно взаємодіючих потоків речовини та енергії на межі літосфери (метеоритної кори, атмосфери та гідросфери). При цьому за своїми кількісними та якісними показниками чинники ґрунтоутворення не залишаються постійними, а змінюються в просторі. В результаті виникає безперервна сукупність різних ґрунтів, власне ґрунтовий покрив.

Список використаних джерел:

1. Аріон О.В., Купач Т.Г., Дем'яненко С.О. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства: Навчально-методичний посібник. К., 2017. 226 с
2. Гришко С.В., Іванов Б.В., Циганок О.О. Ґрунтоутворювальні породи Запорізької області. *Current challenges of modern science. Collection of Scientific Works*. Pereiaslav, 2022. Issue 8(74). С.5-8.
3. Моніторинг зрошуваних земель URL: <https://buvrzp.gov.ua> (дата звернення: 02.01.2024)
4. Непша О.В. Про будову кіс Північного Приазов'я. *Геологічний журнал*. 2013. №3. С.44-50.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Spazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

5. Непша О.В., Дьячкова А.В., Иванов Б.В., Хомотюк Ю.П. Рельєф як фактор ґрунтоутворення території. *Actual scientific research in the modern world*. Pereiaslav, 2022. Issue 8(88). С.94-99.

6. Непша О.В., Иванова Б.В., Тутова А.С., Хомотюк Ю.П. Клімат як чинник ґрунтоутворення в межах території Запорізької області. *Actual scientific research in the modern world*. Pereiaslav, 2022. Issue 8(88). С.88-93.

7. Петроченко В.І. Природа Запорізького краю: Довідник. Запоріжжя: «Тандем Арт Студія», 2009. 200 с.

8. Прохорова Л.А. Вплив клімату на процес ґрунтоутворення в Запорізькій області. *Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали XIII Міжнародної Інтернет-конференції*, (Мелітополь, 19-21 січня, 2021 року). Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2021. С.223-224.

9. Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. Прямий вплив клімату на ґрунтоутворювальний процес в Запорізькій області. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологічно безпечне, високопродуктивне використання ґрунту та застосування добрив» / Редкол.: В.П. Карпенко (відп. ред.) та ін. Умань: Уманський НУС: Редакційно-видавничий відділ, 2017. С. 56-57.

10. Прохорова Л.А., Непша О.В., Кондратенко А.І. Ґрунтоутворювальні породи, як фактор ґрунтоутворення Запорізької області. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологічно безпечне, високопродуктивне використання ґрунту та застосування добрив» / Редкол.:В.П. Карпенко (відп. ред.) та ін. Умань: Уманський НУС: Редакційно-видавничий відділ, 2017. С.88-89.

11. Фізична географія Запорізької області: хрестоматія / Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, В.П. Воровка та ін.; відп. ред. Л. М. Даценко. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. 200 с.

12. Чорний І.Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства. Навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995. 240 с.

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XXXIX mezinárodní kolektivní monografie

Podepsáno k tisku 10. leden 2024
Formát 60x90/8. Ofsetový papír a tisk
Headset Times New Roman.
Mysl. tisk. oblouk. 8.2. Náklad 100 kopií.